

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен
“доктор” по научната специалност **“Икономика и управление”**

на тема: **„Интегриран подход за управление и усъвършенстване на
бизнес процеси в организациите”**

Автор: **Виктор Гладченко**

Научен ръководител: **доц. д-р Магдалена Борисова Иванова-Савелева**

Рецензент: **проф. д.с.н. Лоретта Парашкевова,**
катедра „Администрация, управление и политически науки”,
факултет „Международна икономика и администрация”
ВСУ „Черноризец Храбър”

Настоящата рецензия е изготвена съгласно заповед №133 от 24.02.2021г. и въз основа на представени от докторанта: дисертационен труд; автореферат; справка за приносите в дисертационния труд; публикации по темата на дисертационния труд.

1. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научно и научноприложно отношение

Предложеният ми за рецензиране дисертационен труд засяга предметна област, която е безспорно дисертабилна. Изборът на темата е навременен, проблемът е значим и недостатъчно добре разработен в Р България особено в практико-приложен аспект. На фона на продължаващата дискусия за пътищата за повишаване на ефективността на българските предприятия дисертационният труд има висока научна и приложна стойност.

В ситуация на динамични промени на външната среда, все повече се увеличава интересът към теоретичното осветляване и решаването на

проблемите на ефективното управление на българските предприятия и внедряването на съвременния управленски инструментариум. В резултат на нарастващата им практическа актуалност през последните години се увеличава и броят на научните публикации, посветени на тази тема. Но емпиричните изследвания са явно недостатъчно. Съществуват редица важни проблеми, в частност за управление на бизнес процеси, които остават нерешени или не достатъчно добре разработени.

В тази връзка може да се заключи, че темата на дисертацията е сполучливо избрана. Тя е актуална и има голямо практическо приложение. Следва да подчертая, че избраната тема е благодатна за докторска дисертация, поради нейната научна значимост, практическа важност и недостатъчна разработеност. В същото време тя е много комплексна и сложна и за разработването ѝ са необходими добра теоретична подготовка и аналитични способности, каквито докторантът притежава.

Дисертационният труд на Виктор Гладченко обхваща широка управленска палитра от проблеми, което го прави многоаспектно емпирично изследване на бизнеспроцесинга в бизнеса.

Дисертацията е написана на научен език със съответната терминология и понятиен апарат, стилът е много добър.

2. Степен на познаване състоянието на проблема и творческа интерпретация на литературата

За целите на изследването докторантът е използвал общо 91 заглавия, от които 55 на кирилица и 36 на латиница.

Литературните източници са ползвани добросъвестно и коректно, част от тях са цитирани в текста на дисертацията, което дава възможност да се отличи личния принос на докторанта. Библиографската справка е достатъчно разнообразна и богата, за да се осъществи задълбочено научно изследване по темата.

В своето изследване Виктор Гладченко използва 91 научни заглавия на български, английски език, а също и от интернет източници. Библиографската справка дава основание да се заключи, че подбора и обхвата на използваните законодателни източници и научна литература са безспорна предпоставка за задълбочено изследване по темата с научно-приложен характер.

Литературните източници са използвани коректно, като голяма част от тях са цитирани в текста на дисертацията. Изборът на научни заглавия, стилът и аналитичността на дисертационния труд позволяват да се обобщи, че Виктор Гладченко познава добре достиженията на науката в изследваната от него област, систематизира известните научни постижения, синтезира научни тези, откроява и формулира нерешените проблеми.

3. Кратка аналитична характеристика на дисертационния труд

Предоставеният ми за рецензиране дисертационен труд, с обем 304 стр., съдържа увод (12 стр.), три глави (общо 219 стр.), заключение (3 стр.), приложения (50 стр.), ползвана литература (9 стр.), списък на използваните съкращения (8стр.). Съдържанието на всяка от главите е разпределено в отделни параграфи, като в края на всяка глава са направени конкретни изводи, които представят резултати от изследването, обобщения и оценки по разглежданата проблематика. Основният текст съдържа 62 фигури и 21 таблици, които са подходящо оформени. Структурата на дисертационния труд е класическа и отговаряща на изискванията за този тип изследвания.

В увода докторантът аргументира актуалността и значимостта на темата (стр. 13) и изследователския проблем (стр. 14), дефинира обекта и предмета на изследването (стр. 14), както и докторската теза (стр. 15), формулира целта и задачите на доктората (стр. 15), представя методологията (стр. 15-16), ограниченията (стр. 16-17).

Обектът и предметът на дисертационния труд намирам за коректно зададени.

Формулираната **изследователска цел** да се разработи интегриран подход за усъвършенстване на бизнес процесите в организацията и на тази основа да се предложи метод за оценяване и анализ на бизнес процесите и резултатното му приложение в организациите определям като правилно дефинирана и съответстваща на реалните достижения, показани в дисертационния труд.

Задачите на дисертационния труд са прецизно и изчерпателно дефинирани, те са свързани с:

- ✓ обосноваване на целесъобразността от приложение на процесния подход за трансформиране на организациите;
- ✓ анализиране на политиките и практиките на приложение на бизнес процесите в организацията;
- ✓ представяне на реинженеринга като възможност за приложение на бизнес процесите;
- ✓ идентифициране на алтернативните подходи за резултатно използване на бизнес процесите в организацията;
- ✓ предлагане на метод за оценка, анализ и усъвършенстване на бизнес процесите в организацията.

Формулираната **изследователска теза** е свързана основно с това, че усъвършенстването на бизнес процесите, чрез прилагане на интегриран подход и съобразен с него оригинален, разработен от автора на дисертационния труд, метод МУСКА, който дава рамката за анализ и проектиране на бизнес процесите в организацията не само регламентират дейността ѝ, но и водят по повишаване на нейната ефективност.

В **първа глава** „Реализация на процесния подход в организацията – предизвикателства и проблеми“ са разгледани теоретико-методологичните проблеми пред реализацията и интеграцията на процесния подход в организациите. Критичният анализ, който прави автора, му позволява да открие предимствата на процесния подход, имащо нарастващо значение за

развитието на бизнес организациите в началото на XXI век. Докторантът не само коментира тяхната същност, специфични компоненти и особености, но и по подходящ начин изразява своята гледна точка. Главата съдържа три параграфа и приключва с дефинирани изводи.

Във втора глава Във втората глава „Аспекти на приложение на бизнес процесите в организацията“ се анализират теоретичните и практическите аспекти на приложението на реинженеринга на бизнес процесите с цел усъвършенстването на организацията като система от бизнес процеси.

Глава трета „Възможности за усъвършенстване на бизнес процесите в организацията“ са разгледани и систематизирани както методите за усъвършенстване на бизнес процесите на организациите, така и тенденциите в развитието им. Главата съдържа четири параграфа, в трети и четвърти параграф е разгледан разработеният от автора метод МУСКА. МУСКА, като аналитичен метод е едновременно резултат от разглежданите от автора тенденции за развитието на методите за описание и анализ на бизнес процесите и отговор от възникналата необходимост за обективен аналитичен метод с елементарен, но комплексен математически апарат. МУСКА допълва и развива вече съществуващите методи за описание и анализ на процесите чрез комплексния си математически, табличен и графичен апарат;

Авторефератът е съставен според изискванията и отразява коректно всички основни части от дисертацията. В съдържателно отношение посочените в автореферата приноси отразяват обективно постиженията на докторанта.

По **проблемите, третиращи в дисертационния труд** докторантът Виктор Гладченко е реализирал **четири публикации** в български издания.

4. Обобщение на силните страни на дисертационния труд

Най-съществените **положителни страни** на дисертационния труд, са следните:

1. Дисертационният труд третира актуална и значима проблематика. Въз основа на теоретичното изследване и анализ са направени значими коментари и

оценки относно възможностите за прилагане на бизнес процесинга в организацията.

2. Дисертационният труд е много информативен и демонстрира богатата осведоменост на автора по проблемите, застъпени в анализа. Логическата последователност на изложението позволява на автора да аргументира своята концептуална схема.

3. В увода адекватно е коментирана актуалността на темата, формулиран е изследователският проблем и тезата на изследването. Коректно са дефинирани предметът, обектът, целта и задачите на дисертационното изследване.

4. Докторантът познава проблема в дълбочина. Дисертацията е базирана на широк обем, изследвани научни източници. Авторът демонстрира аналитичност и концептуалност.

5. Докторантът показва безспорни изследователски умения - познава много добре материята по темата, откроява нерешените проблеми по изследваната проблематика.

6. Постигнатите в хода на дисертационното изследване резултати са апробирани в бизнес сектора.

5. Научни и научно-приложни приноси

Дисертационното изследване притежава научни и научно-приложни приноси в следните направления:

1. Проучването на широк кръг от литературни източници позволява на докторанта да систематизира съществуващите методи за анализ и описание на бизнес процеси, както и тенденциите в тяхното развитие.

2. Аргументирани са верижните процесни реакции в организациите, както и реакцията на човешкия фактор спрямо тях.

3. Обобщени са видовете промени, които настъпват в бизнес процесите на организации вследствие на неуспешна и/или неподходяща ERP интеграция.

4. Предложен е метод за описване, оценяване, анализиране, управляване и прогнозиране на промените в системите от бизнес процеси на организации, включително прогнозиране на промените в система от бизнес процеси вследствие на верижните процесни реакции.

5. Методът МУСКА е оригинална авторова разработка, той притежава няколко отличаващи го характеристики:

Чрез математическия си апарат МУСКА позволява да се използва успешно субективната информация от психологическия профил и жизнения цикъл на работната мотивация на човешкия фактор в математическия си апарат;

МУСКА може да се използва както самостоятелно, така и в комбинация с други методи за описание и анализ на бизнес процесите (ARIS, BPMN, UML);

МУСКА позволява „превод“ на събраните описания в таблично-текстов вид от и към стандартните нотации за графично описание на бизнес процесите (ARIS, BPMN, UML).

Преценявам, че посочените приноси са **лично дело на докторанта**, които той е постигнал сам под ръководството на научния си ръководител. Приносите имат характер на обогатяване и доразвиване на съществуващата теория и методология.

6. Публикации по дисертационния труд

Посочени са 4 публикации по дисертационния труд: 1 статия и 3 доклада на научни конференции, в т.ч. международни. Може да се приеме, че научните публикации на докторанта са достатъчни и че в тях са публикувани основните моменти на дисертацията. Явно е, че **идеите и научните постижения на докторанта са получили обществено признание и се използват от научната общност.**

7. Критични бележки и препоръки

Като всяка изследователска разработка, така и предложения за оценка дисертационен труд не е лишен от недостатъци. Като негово основно достойнство може да се посочи доминиращия аналитичен и проектен характер на изследването. То несъмнено включва ключови инструменти за оценка, трансформация и усъвършенстване на бизнес процесите в бизнес организацията.

Но към представения дисертационен труд могат да бъдат отправени следните по-важни **забележки и препоръки** по отношение на съдържанието, структурата, стила и форматирането:

1. В оформянето на дисертационния труд и автореферата към него забелязвам някои **стилови и технически грешки**.

2. Съществува известна дебалансираност между главите на дисертационното изследване.

3. **Някои литературни източници не са посочени според стандарта за библиографско описание.**

4. **Препоръчително е монографично издание на изследването с оглед на по-широкото използване на метод МУСКА в практиката.**

Направените забележки не променят положителната оценка за съдържателния характер и наличието на съществени приноси на дисертационния труд. Те имат смисъл на предложение за подобряване на неговите качества.

Дисертацията представлява задълбочено и завършено научно-приложно изследване на актуален проблем при дефиниране на възможностите за оценяване и усъвършенстване на бизнес процеси. Постигнатите научно-приложни резултати доказват способностите на докторанта Виктор Гладченко самостоятелно да разработва важни въпроси, свързани с теорията и практиката на управлението на бизнес процесите в организациите.

8. Лични впечатления от докторанта

Познавам лично Виктор Гладченко. Същият е докторант към катедра «Администрация и управление» на ВСУ „Ч. Храбър”.

Въз основа на изложеното мога да се направя следното

З А К Л Ю Ч Е Н И Е

Предложеният ми за рецензиране дисертационен труд на тема „**Интегриран подход за управление и усъвършенстване на бизнес процеси в организациите**” е лично дело на докторанта Виктор Гладченко. Авторефератът е коректно съставен като разработване, оформление и представяне на научните постижения и приноси. Публикациите отговарят на темата и съдържанието на дисертационния труд.

Дисертационното изследване е разработено в съответствие с изискванията за придобиване на образователната и научна степен “доктор” на ЗРАСРБ, Правилникът за неговото приложение и Процедурните правила за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности във Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”.

Дисертационен труд има завършен вид. Дисертацията демонстрира актуални научно-приложни постижения, които представляват принос за практическо решаване на широк кръг от проблеми свързани с усъвършенстване на бизнес процесите в организацията.

Така, налице са необходимите основания да декларирам своята положителна оценка за дисертационното изследване на Виктор Гладченко.

В заключение, с убеденост предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Виктор Гладченко образователната и научна степен “доктор” по научната специалност „Икономика и управление (индустрия)”, професионално направление „Администрация и управление”.

15.03.2021 г.

Рецензент:

/проф. д.с.н. Лоретта Парашкевова/